

Петро ЧАСТО

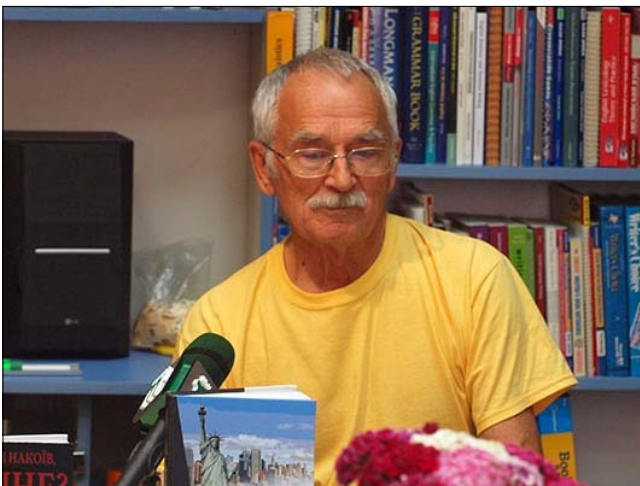
ПРОРОЦТВО ПРО НАШІ ЧАСИ

Влітку 2019 року виповнилося 120 років релігійно-філософському шедеврові російського християнського мислителя Володимира Соловйова «Три розмови». Написаний у формі дискусій, украї напружених думкою і почуттям, твір був оцінений в інтелектуально-духовних середовищах Європи нарівні з безсмертними діалогами Платона. Ці розмови можна назвати останньою барикадою в битві автора, вірного сина Христової Церкви, за Божу правду на нашій грішній землі. Ішло тоді останнє літо його короткого, 47-річного життя...

Уже з юних літ Вол. Соловйов (саме таким є традиційне написання імені – щоб цим відрізнити від ще одного В. Соловйова, молодшого брата, Всеволода) зачаровував і вабив своїх сучасників, таких же, як сам, чистих серцями шукачів найвищих істин – як самотній філософ, як поет-ідеаліст, як містик, як богослов та історик Церкви, як літературний критик і перекладач. Величезний вплив він мав на поетів-символістів «срібного віку» – Олександра Блока, Валерія Брюсова, Андрія Белого, на видатних релігійних авторів Миколу Бердяєва, Павла Флоренського, Сергія Булакова, Семена Франка.

Певна річ, рідкісний, винятковий дар цієї людини не міг не потрапити в поле зору небайдужих до духовного життя українців. Досить сказати, що вірші Вол. Соловйова перекладав Іван Франко.

Або ось історія, варта особливого дослідження. 1887 року польський граф Роман-Марія-Александр Шептицький, тоді ще зовсім молодий, 22-річний, поїхав до Москви, щоб особисто познайомитися з Вол. Соловйовим. Достеменно невідомо, про що вони розмовляли, але, мабуть, ішлося про щось дуже важливе, найважливіше для них обидвох та, найімовірніше, ця зустріч спонукала їх обох до тих феноменальних кроків, що роблять їхні біографії такими значними в очах усіх істинних християн. Буквально наступного року юний аристократ-граф стає ченцем Ва-

Петро Часто – багаторічний редактор найстаршої у світі американської українськомовної газети «Свобода», відомий письменник

силіянського монастиря, тобто членом провідного Ордену Української Греко-Католицької Церкви. Уже саме монаше ім'я Андрій свідчило про рух душі юного послужника в напрямі православного Сходу, де височіла над часами постать св. Андрія Первозваного.

Це було колосальне за своїм духовним значенням і за історичними вислідами повернення до рідного народу й водночас – визнання єдності світового християнства.

Зі свого ж боку подібний духовний подвиг здійснив і Вол. Соловйов: 18 лютого 1896 року, у день пам'яті Папи св. Лева Великого, він стає членом Східної Католицької Церкви, тобто, як ми називаємо, греко-католиком. Аргумент украї ясний: «Саме для того, щоб у незіпсованості сповідувати істинне Православ'я, я, не будучи латинником, визнаю Рим центром вселенського християнства».

У момент згаданої зустрічі Вол. Соловйову було тільки 34 роки, але його творче конто вже світилося фундаментальними, навіть на загальноевропейський вимір, працями – магістерською і докторською дисертаціями («Критика західної філософії» і «Критика абстрактних засад»), «Філософські основи цілісного знання», «Читання про Боголюдство», «Духовні основи життя». Попереду ще були безцінні церковно-історичні твори «Велика суперечка і християнська політика», «Історія і майбутнє теократії», «Догматичний розвиток Церкви у зв'язку з питанням про церковне воз'єднання», «Сенс любові», «Виправдання добра». Це не рахуючи менших за обсягом, однак, не менш проникливих, глибоких і яскравих текстів, як от: «Недільні листи», «Великодні листи», «Національне питання в Росії», «Життєва драма Платона», «Ідея надлюдини», десятки рецензій, промов, окремих статей, листів до відомих сучасників, некрологів.

«Яка дивна постать на обрії російської культури», – писав про Вол. Соловйова знаменитий російський містик ХХ ст. Данило Андреев. Справді дивна. Передусім – дивна нетиповим для росіян почуттям справедливості й християнської пошани до всіх людей і всіх народів. Очевидно, мусило тут мати значення родинне походження: за лінією матері-українки Вол. Соловйов був правнуком нашого Григорія Сковороди. Було йому чого навчитися й від батька, одного з найбільших російських істориків Сергія М. Соловйова. І все ж «дивність» найбільшою мірою походила зі сквородинського генетичного спадку.

«Дивним» був і Д. Андреев, автор продиктованої з потойбіччя «Троянди світу» – теж син українки, правнук Варфоломія Шевченка, брата й товариша українського Поета-Пророка. Подумаймо на мить, – скільки української духовної «крові» увібрала в себе культура російської імперії! Микола Гоголь, Достоевський (про це прямо засвідчила чорним по білому його донька), Антон Чехов, Дмитро Мережковський (з давнього козацького роду Мережків), Ганна Ахматова (справжнє прізвище – Горенко), Максиміліян Волошин (справжнє прізвище – Кирієнко), закарпатські світочі Михайло Балудянський, Петро Лодій, Юрій Венелін-Гуца... Десятки й сотні великих умів. І мабуть, сам Господь милосердний, аби зберегти якусь рівновагу, послав служити українській справі поляка В'ячес-

лава Липинського, татарина Агатангела Кримського, австрійця Вільгельма Габсбурга, німця Освальда Бургардта, грузина Івана Кавалерідзе, десятки, сотні інших людей зі справедливими серцями.

Для нашого світу як тоді, так і тепер правда і справедливість не є речами першої необхідності. Як тоді, так і тепер вони виживають не завдяки, а всупереч життєвій реальності. Як тоді, так і тепер таких людей не надто багато, тому видаються вони «білими воронами».

Після того, як молодий Вол. Соловйов просив Олександр III помилувати приречених на страту народовольців і засудив смертну кару в Росії, цар назвав його «психопатом», а Обер-прокурор Синоду Победоносцев – «безумцем». Насправді це було «безумство», яке мав на увазі Апостол: мудрість світу безумом завстидаю... (1 До коринфян, 1–19).

Так само тодішня «мудрість світу» не могла прийняти «безумство» Вол. Соловйова, коли він розвінчував «Святу Русь» слов'янофілів, коли захищав від приниження євреїв, коли засуджував знищення Греко-Католицької Церкви на Холмщині, коли рішуче обстоював мовне багатство поневолених Росією народів. «Звідки ж це, на наших очах, взялася розумова пошесть, що змусила багатьох людей та цілі суспільні кола, усупереч здоровому глуздові й християнському почуттю... – стверджувати наполегливо й розлючено, нібито ніяких «сущих мов» у Росії нема, крім однієї тільки російської, що все це багатство нашого вітчизняного світу повинно бути знищене й зведене до одноманітності й убогости, що всі ці числені народності, які в різний час увійшли до складу Російської імперії, повинні бути стерті в одну безлику масу?...».

Його історично-релігійні й богословські праці викликали несамовитий опір у російських церковних колах. До самого дна одержавлена Російська Церква побачила в титанічній праці мислителя, спрямованій на з'єднання Східної і Західної Церков, на перемогу ідеї християнської всеєдності, зраду мітологізованій ними «Святій Русі». Церковна цензура врешті заборонила йому публікувати праці на релігійну тему. Тому деякі зі своїх творів (наприклад, «Російська ідея», «Історія і майбутнє теократії» та ін.) він писав французькою мовою й видавав у Парижі.

Архичутливий до історії людства, Вол. Соловйов розумів і відчував її, кажучи терміном Д. Андреева, як частину «метаісторії» – єдиного процесу, що обіймає видимий і невидимий світи та який є нічим іншим, як уселенським «процесом судовим» – битвою між Добром і Злом. З рачуною ясністю мислитель-містик провістив прихід із земне життя великих спокус, яким людині буде дуже тяжко опиратися, бо вони поставатимуть перед нею у вигляді добра. Соціалізм, комунізм, лібералізм, глобалізм – усі несуть «добро», а приносять ще більше біди.

120 літ минуло від цих слів, а як же актуально вони звучать і нині: «Світ не повинен бути врятований силоміць. Завдання – не в простому з'єднанні всіх частин людства і всіх справ людських в одне спільне діло. Можна собі уявити, що люди працюють разом над яким-небудь великим завданням і йому підпорядковують усі свої часткові справи. Але якщо те завдання їм накинута, якщо воно для них є фатальним і невідступним, якщо вони з'єднані сліпим інстинктом або зовнішнім примусом, то нехай навіть та єдність розповоджується на все людство, – це не буде істинним уселюдством, а тільки величезним мурашником...».

Які велетенські сили формують цей мурашник, з якою метою вони це роблять і як уміло схилиють до цієї

праці людей, а також у чому полягає єдина запорука спасіння для людської душі, філософ вичерпно виклав у «Трьох розмовах» і в доданій до них «Короткій повісті про антихриста».

Передмова до «Трьох розмов» датована Великоднем 1900 року. Текст закінчується сумними рядками: «Різноманітні недоліки «розмов» досить для мене відчутні, але так само відчутний і не вельми далекий образ блідої смерті, що тихо радить не відкладати друкування цієї книжки...».

Це останній рік життя філософа, останні три місяці... Чужий офіційній Росії, відкинутий церковним кліром, не маючи не те що жодної маєстности, але навіть власного кутка, він, як колись його великий прадід Григорій Сковорода, доживав у своїх приятелів та декількох щирих прихильників.

Уже з того одного, що, передчуваючи близький кінець, незрозумілий, недосяжний для довколишнього світу християнин-містик віддав останні сили цій книжці, свідчить про виняткову важливість її теми та розкритої в ній духовної кризи тих часів. Утім, і всіх пізніших, також і сьогоднішніх. Може, сьогоднішніх ще й більшою мірою.

Якщо коротко, «Три розмови» – це нищівне за вичерпною християнською аргументацією розвінчування так званого «толстовства», світоглядної течії й відповідної моральної атмосфери, що склалася довкола постаті видатного російського письменника Лева Толстого з його догматизуванням «непротивлення злу насильством» та оманого «нового християнства».

Серцевиною духовного протистояння Вол. Соловйова й Лева Толстого були їхні несумісні погляди на походження зла у світі.

Відомо, що Л. Толстой панічно боявся смерті. Зворотнім боком цієї паніки була його відчайдушна спроба перемогти страх логікою, раціональними аргументами: мовляв, якщо смерть – «природне явище», то чого ж її боятися? Щоб звільнитися від страху перед нею, досить жити морально й не робити помилок, які породжують біль і страждання. А щоб це здійснити, треба усвідомити, що причина усіх людських помилок – незнання.

Отже, Л. Толстой стає на буддійську точку зору щодо походження зла. Це пояснення приваблює багатьох у Росії своєю простотою й доступністю. Виникла ціла ідейна течія, названа «новим християнством» – з Христом як моральним авторитетом, без Христа як Бога, без Воскресіння. Християнську віру Л. Толстой позбавляє містичної сутності, намагаючись вмістити весь Новий Заповіт у «розумні межі», у межі «знання».

«Л. Толстой пішов не шляхом сучасної європейської екегетичної науки, – писав про це явище Іван Франко. – Ступив він на дорогу, з давніх-давен уже протоптану російськими сектантами, – не на дорогу викладу, пояснення дійсного, первісного й історично ствердженого значення Євангелії, а на дорогу підкладення під традиційний текст своїх власних ідей, змагань і поглядів...».

Загальноросійський і загальноєвропейський літературний авторитет Л. Толстого одягнув у ще привабливіше одяг стару антихристиянську спокусу – віру у самодостатність людського розуму й людських моральних сил. Від «толстовства» і його «логічної» релігії вже було близько до заперечення всякої релігії, до самоцільного соціального експериментування й безкритичної віри в прогрес, до «прогресивного» запаморочення, коли сліпих очолили сліпі.

Й ось на наших очах розгортається непримиренний публічний поєдинок з «новими християнами». На боці Л. Тол-

стого – його велика слава і вкрай спрощене, спотворене тлумачення Христової науки, на боці Вол. Соловйова – візія людського світу як поля, на якому точиться видима й невидима війна між Небом і Пеклом.

Філософ вважає, що конче належить з'ясувати цю підставу проблеми: «Чи зло – то тільки природний недолік, недосконалість, яка сама по собі щезає зі зростом добра, чи воно – реальна сила, яка з допомогою спокусу володіє нашим світом, так що для успішної боротьби з нею треба мати опору в іншому порядку буття?».

Учасників розмови – лише п'ять: Генерал, Політик, Дама (для стримування чоловічих емоцій), Князь (толстовець, «новий християнин», «непротивленець», пацифіст) і Добродій Z., у якому за силою аргументації впізнається Вол. Соловйов.

«Розмова перша», у якій головною особою є Генерал, – це полеміка з приводу заповіді «Не убий!». Для Князя-догматика ця заповідь не дозволяє жодних винятків, за жодних умов і обставин. Навіть коли чиясь малолітню дитину гвалтує й убиває бандит, її батько повинен спокійно споглядати на це й керуватися заповіддю «Не убий!». Генерал не один раз дивився у вічі смерті, він знає, що війни є несправедливі, загарбницькі, і є оборонні, священні. Дискусія надзвичайно гаряча й надзвичайно діалектична, з багатьма історичними й особистісними прикладами.

У «Розмові другій» у центрі уваги – Політик. Як і Князь, він пацифіст і антимілітарист, але йому байдуже все те толстовське «нове християнство», він переконаний, що до світу без воєн веде «соціальний прогрес», співпраця між європейськими державами, економічна інтеграція і що для «культурного життя» зовсім непотрібні жодні вищі істини, релігійна моральність чи святість – досить, мовляв, звичайної ввічливості. Це тип культурника-ліберала, інтелектуала, який певен, що його ерудиція от-от урятує світ, тим часом вона не годна врятувати його самого. Коли Добродій Z. зауважує, що культура безсила перед лицем смерті, Політик дуже дивується: «Та хіба ж культурний процес ставить перед собою таке завдання, як знищення смерті?». І чує у відповідь: «Знаю, що не ставить, але тому його самого дуже високо не можна ставити».

Кульмінація всієї книжки – «Розмова третя». У ній сходяться один проти одного духовні антиподи – Добродій Z. і Князь (очевидно, назва не випадкова, цей персонаж уже торує колію, яка закінчиться приходом «князя віку цього»). Тема дискусії – усе та ж: що таке зло? За Князем-толстовцем, зла не існує об'єктивно, це людська вигадка, «навіть смерть не може мати для нас жодного морального значення, бо не залежить від нашої волі так само, як, наприклад, погода», і нове християнство має навчити людей бачити довкола себе тільки добро й жити за даними «господарем виноградника» правилами.

Один з монологів Добродія Z.: «Зло насправді існує й виявляє себе не тільки у відсутності добра, а в активному спротиві й перевазі нижчих якостей над вищими в усіх сферах буття. Є зло індивідуальне – у тому, що нижча природа людини, тваринні й звірині пристрасті чинять опір найкращим пориванням душі й перемагають їх у величезній більшості людей. Є зло суспільне, – воно в тому, що людський натовп, індивідуально підкорений злу, чинить опір рятівним зусиллям небагатьох найкращих людей і перемагає їх, є, нарешті, зло фізичне в людині, – у тому, що нижчі елементи її тіла чинять опір живій і світлій силі, що в'яже їх у прекрасну форму організму, опираються й розривають цю форму, знищуючи реальне підґрунтя всього вищого. Це крайнє зло називається смертю...».

Князь, мов той змії, викручується, не бажаючи почути чужої для «нового християнства» істини – про Воскресіння Христове: «Царство Боже – то царство життя, що торжествує через Воскресіння, у ньому – справжнє, здійснюване, остаточне добро. У цьому – уся сила й справа Христа, у цьому – Його любов до нас і наша до Нього. А все решта – тільки умови, шляхи, кроки...».

Замикає «Три розмови» пророка «Коротка повість про Антихриста».

Ставши першорядною економічною потугою й підкоривши всю Азію, Китай іде страшною війною на європейсько-атлантичний світ. Виживає лише невелика частина людства. Згодом по війні вже всі купаються в розкошах, фантастичні технології виконують будь-які людські забаганки, панують безмежні можливості й безмежна свобода. Людською спільнотою геніяльно керує «великий мислитель, письменник і громадський діяч», надзвичайний гуманіст, миротворець, філантроп і аскет. Невдовзі він успішно поєднує обов'язки «доктора теології», всесвітнього Імператора, Патріярха і Папи. Давши людям усе, чого тільки їм бажалося, він для себе хотів «зовсім небагато» – щоб йому поклонилися, як Богові...

Мало виявилось землян, які гідно витримали це останнє випробування й у непереможній вірі, надії й любові зустріли друге пришестя Христа.

Сьогодні ще тяжко визначити, коли ця моторошна візія з «Короткої повісті про антихриста» стане доконаним фактом. Однак ці рядки, м'яко кажучи, уже не є незрозумілими для нашого часу:

«...Усі європейські держави визнають свою васальну залежність від богдыхана і, залишивши в Європі значне окупаційне військо, він вертається на Схід, щоб рушити морськими походами на Америку та Австралію...».

Може, цього не станеться або станеться зовсім інакше, бо марно кажуть: за людиною – тільки припущення, і лише за Богом – здійснення.

І все ж у світовому суспільно-політичному дискурсі, починаючи з перших десятиріч ХХ ст., слово «Китай» звучить все частіше й усе голосніше. І все протиставніше до Заходу, до європейської християнської цивілізації. Уже в 1920-ті роки знаменитий китайський революціонер, засновник партії Гоміньдан, пропагатор китайської націоналістичної ідеї Сунь Ятсен, посмертно названий «Батьком нації», за найбільшу свою мрію мав національне відродження Китаю, очолення ним усієї Азії й викорінення панівного впливу «білої раси»: «Якщо всі народи Азії об'єднаються і, використавши свою збройну силу, заговорять з європейцями мовою збройної сили, то нашу перемогу буде запевнено!».

Сьогодні, через 100 років після цих войовничих фраз, уже йдеться не про «визволення» Китаю, а про китайську небезпеку для європейсько-атлантичного світу. І вже не про гіпотетичну, не на підставі лише пророцтв, а реальну і, на жаль, дуже близьку. Її мав на увазі віце-президент США Майк Пенс, виступаючи в Гадсонівському інституті стратегічних досліджень. Він відверто звинуватив китайське керівництво в агресивній військово-економічно-політичній кампанії, метою якої є захитання внутрішньої ситуації в США з допомогою глибоко ешелонованої китайської агентури на важливих підприємствах, в університетах, аналітичних центрах та урядових структурах. М. Пенс при цьому покликався на високопоставленого спеціаліста з американської розвідки, який вважає, що загроза з боку китайської експансії набагато перевищує загрозу з боку російського неоімперіалізму.

Подібне до того, що традиційного Китаю більше не існує. Віки й тисячоліття там панувала захисна психологія. У якомусь сенсі це була «оборона космосу від хаосу»: Китай називав себе «Серединною імперією», «Піднебесною» – тобто центром світу, десть там довкола, за його межами, жили «варвари», від яких треба було берегти свою культуру, свої вічні порядки, своє розуміння життя.

І було що берегти. У тому закритому просторі, за «Великим муром», розквітла триєдина мудрість буддизму, даосизму й конфуціянства, особлива естетика порозуміння з природою, сприймання природи як взірця вічної рівноваги між «ян» та «їнь» – між землею і небом, днем і ніччю, вогнем і водою, чоловічим первнем і жіночим. Це були підстави духовної гармонії, яку Кун-Фу-Цзи (Конфуцій) проповідував як запоруку людського щастя. Давня китайська поезія й пісня вражають своїм ліризмом і народністю. З «Бесід і суджень» Конфуція: «Пісні розвивають уяву, навчають справедливості, еднають людей, виховують праведний гнів, наставляють у служінні як батькові, так і володареві, розповідають чимало про птахів і звірів, дерева й трави».

Китаєзнавці підкреслюють, що естетика, витончене відчуття краси заступало собою сферу науки: у порівнянні з традиційною культурою наукові, технічні відкриття не мали ціни, це вважалося нижчим, господарським рівнем людського буття. Мабуть, саме тому Китай так довго відставав у розвитку технологій, і саме тому, надолужуючи прогаєне, став провідним технологічним шпигуном у світі.

Червоний Китай так само, як червона Росія, люто винищував культурні здобутки минулого. 1966 року пекінські партійці на чолі з Цзянь Цінь, дружиною Мао, підняли несвідомо молоді, «хунвейбінів» («червоних охоронців») на фатальну війну з докомуністичними пережитками – усталеними впродовж тисячоліть поглядами на життя, народною звичаєвою культурою, традиціями й світоглядом конфуціянців, буддистів і даосів. Загибло сотні тисяч невинних людей, спалено мільйони книжок, знищено бібліотеки й школи. Кожна освічена, а невдовзі й кожна грамотна людина оголошувалася «ворогом народу».

Ця китайська ніч тривала поспіль ціле десятиріччя, аж до смерті Мао 1977 року, і наблизила країну до подвійного – економічного й культурного – краху.

Ситуацію врятував далекоглядний Ден Сяопін, розпочавши життєво важливі реформи й дозволивши ринкову, на перших порах дуже обмежену, економіку. Невдовзі про Китай уже у світі писали, що там, де вчора пересічний китаєць їв жменьку рису на день і хвалив червону владу, нині він їсть курку і вже критикує владу.

Реформи в густо населеному Китаї не могли не бути обмеженими, оскільки влада й уся політична система залишалися комуністичними й тоталітарно централізованими. Тому критика ставала все голоснішою, ідучи передусім, як завжди в подібних випадках, від університетського студентства, яке вже більше знало про зовнішній світ і про успішні демократії в ньому.

У квітні 1989 року зійшлися сотні тисяч молодих китайців, вимагаючи громадянських свобод. Влада негайно оголосила їх «антиурядовими заколотниками». На початку червня проти мирних демонстрантів уряд кинув танки. Точне число тодішніх жертв дотепер невідоме, але рахунок іде щонайменше на сотні тисяч тисяч осіб. Увесь світ обурився з надзвичайної жорсткості пекінської компартійної верхівки. Великий реформатор Ден Сяопін виправдував цю жорстокість і дякував військам, які залля-

ли площу Тянаньмень кров'ю студентської молоді – дякував за «врятування суспільного порядку».

Цей порядок зберігається донині. Украдені на Заході технології, винаходи та ідеї паралельно застосовуються у двох сферах – швидкій розбудові збройних сил, зокрема ракетних, космічних, атомних підводних човнів, і в контролі над умами населення. Діє спеціальна всекитайська електронна мережа стеження за кожною дорослою особою. У висліді кожен китаєць зараховується до певної групи за рівнем лояльності до влади. Хто викликає сумнів, – переслідується, опиняється за бортом життя. Усі знаємо про трагедію тибетських буддистів, уйгурів, а про тяжку, мученицьку долю християн уже й говорити не доводиться.

У матеріалах на китайську тему увага зосереджується переважно на питаннях економіки, на тому, що Китай уже сьогодні є економічно-фінансовою надпотугою, а завтра залишить позаду Америку. Мовляв, погляньмо лише на цей небачений в історії економічний проект – Новий Великий Шовковий Шлях, що з'єднає Китай з Європою, Тихий океан з Балтійським морем.

Китай претендує на величезні російські території. Даремно Дональд Трамп вимрює партнерство з Росією на противагу Китаєві.

Свідчить добре поінформована людина, колишній советський розвідник Віктор Суворов: «Кремлівські вожді здали в оренду китайцям колосальні території Далекого Сходу й Сибіру. Китай заявляє: це наша земля. Московські вожді не сперечаються. Московські вожді відповідають: візьміть цю землю в оренду на багато десятків років. Потім повернете. Китайці заселяють Сибір, пропускаючи повз вуха заяви про те, що колись усе це треба буде повертати. Китай заселяє Сибір і по-варварськи його використовує. На сьогодні Китай є провідним експортером лісоматеріалів. Хоч рубати ліс у Китаї заборонено законом. Ліс у Китаї не рубають – порушників закону розстрілюють публічно. І все ж Китай є не тільки головним у світі споживачем лісоматеріалів, а й головним експортером. Немає тамешниці в тому, де китаїці беруть стільки лісу: вони нещадно вирубують сибірську тайгу – і на власні потреби, і на експорт. На величезних площах, де тайга вже вирубана, нічого більше не росте. Вітер здуває тонкий шар ґрунту, під яким вічна мерзлота. Тайга тут ніколи більше не відродиться й не відновиться. Китаїці випомповують воду з озера Байкал. Це найглибше озеро світу. Це найбільший резервуар прісної води у світі. До недавнього часу – не тільки найбільший резервуар, але резервуар найчистішої води. Усе в минулому. Варварське випомповування води в поєднанні з обмілінням річок, які живлять Байкал, веде до загибелі цієї перлини Сибіру. Нам не зводити. Ми вже одного разу без сторонньої допомоги знищили Аральське море. Байкал знищимо швидше. Китаїці допоможуть. До річі, обміління річок, які живлять Байкал, є прямим наслідком знищення тайги. Китаїці освоюють простори Сибіру, а російський народ спивається й вмирає. Ті росіяни, хто ще не спився, утікають з Сибіру».

Китайська економічна експансія, зовні приваблива, лагідна, але насправді дуже підступна, не обійде стороною й Україну.

Відвідавши – досить несподівано – Київ, тодішній Радник Президента Д. Трампа з питань національної безпеки Джон Болтон застеріг українську владу від далекосяжної китайської «дипломатії створення заборгованостей», пропонувавши начебто вигідних фінансових умов, які можуть нашкодити економіці України, зробити її залежною, вічним боржником. Він також говорив, що китаїці вдають-

ся до викрадання інтелектуальної власності, зокрема й особливо – військових технологій.

Чому співпраця з Китаєм є небезпечна для України? І в США, і в Україні діє система схвалення контрактів, пов'язаних з військовими технологіями. Угоди, що загрожують національній безпеці, мають бути заблоковані.

«Військові та чутливі технології не повинні потрапити до противників або потенційних противників... Ми бачимо, що Китай намагається проникнути в економіку країн всього світу – через проєкт «шовкового шляху», через привабливі інвестиції... Ми повідомляємо друзям та партнерам про небезпеку», – сказав Дж. Болтон.

Отож не економікою небезпечний Китай, а тим, що донині залишається психологічно, ментально закритим від світу і, хоч іще дуже приховано, ворожим до нього. Поки не пізно, християнська цивілізація мусить з останніх своїх сил спромогтися на рішучий й переможний опір, щоб пророцтво Вол. Соловійова про «васальну залежність від богдыхана» залишилося нездійсненим.

**Вересень – жовтень 2019 року,
Нью-Джерзі, США**

P. S.

Сьогодні світ завмер, спостерігаючи за президентськими виборами в Америці. Як це все, що спливає на поверхню, розуміти?

А так, що замежне зло і його тутешні апологети, свідомі й несвідомі, у сьогоднішній Америці діють тими самими безвідмовними методами, якими досягнули антихристиянської й антилюдської мети 1917-го в Росії.

Коли, з якого моменту американської історії почався шлях униз? Як дійшло – як могло дійти?! – від зворушливо піднесеної християнської проповіді Джона Вінтропа, писаної на борту «Арабелли» 1630 року – із цих слів починалася славнозвісна «американська мрія» – до сповненої гіркоти й відчаю книжки Патрика Бюкенена «Загибель Заходу...» («The Death of the West: how mass immigration, depopulation and a dying faith are killing our culture and country», 2002 рік), де цей полум'яний республіканець-консерватор пише: «Там, де вмирає віра, умирають люди. Виникає нова атеїстична цивілізація, загрожуючи підставимим основам нашої культури. Світський гуманізм, який, здавалося б, уже був утратив свою примарну привабливість, став головним сповіданням західних еліт, своїми догмами витісняючи із суспільної свідомості християнські принципи. Навіть християнські Церкви переписують сьогодні одвічні гімни, щоб ті відповідали ідеалам «нової культури». Антикатолицькі фільми, святотатське антихристиянське образотворче мистецтво, моральний бруд тріумфальним валом неоязичництва котяться сьогодні країною, убиваючи традиційну духовність...»

Екстремістські інтерпретатори свободи відбирають від американського народу ту основу, без якої неможливе впорядковане співжиття людей – державну владу. Слово «держава» стало означати щось таке, із чим треба, не гребуючи засобами, боротися аж до повної перемоги. Лібералів не стримує та обставина, що вони ріжуть гілку, на якій сидять. Сила, яка все ще хоч якоюсь мірою їх стримує, є їхнім ворогом, бо свободу вони розуміють тільки як всюдозволеність. Хто відважується стати їм на дорозі, той ретроград, і його думка нічого не важить. Ненависть до всіх моральних устоїв, на яких виникла держава й громадянське суспільство, дістає назву – боротьба за права й свободи...».

Погодьмося, із цієї картини має поставати зовсім інший

висновок, ніж, скажімо, теж невеселе, але ще не кінецьсвітне передчуття, що його сто літ тому висловив, уразивши мислячу частину європейської спільноти, Освальд Шпенглер. Так, його «Сутінки Європи» провіщують регрес, вичерпання творчих сил, неминуче перетворення культури в бідну душу, стандартизовану безнаціональну цивілізацію.

Але у Бюкенена вже «пахне смаленим»: «...Ліберальна демократія не витримує випробування свободою й на наших очах зіслизає в антидемократичну прірву... відчиняє двері перед фашизмом і тероризмом, перед моральним виродженням... абсолютно не володіє критеріями розрізнення між Добром і Злом, абсолютно байдужа до духовного життя, і коли вона кермує групою, масою чи всім суспільством, то це означає, що сліпий веде сліпих...».

Я не є американістом, але те, що бачу на власні очі впродовж останніх тридцяти років, не залишає сумнівів у правоті П. Бюкенена.

Засвідчую глибокий сором притомних американців за Білла Клінтона, президента-плебея, брехунця-ловеласа, та його провина перед Америкою лежала набагато глибше: держава почала відверто сходити на соціалістичні манівці, а продажні або неосвічені ліві медія вже відверто зображали глобалізацію близьким «світлим майбутнім».

Не випадково саме за президентства Б. Клінтона Дейвид Рокефеллер пояснив наглухо закриті від публіки діяльність Більдерберзького клубу (цитуємо за Вікіпедією): «Ми б не мали можливості випрацювати наш план для всього світу, якби він набув розголосу в ті роки. Але світ улаштований складніше й готовий іти до світового уряду. Наднаціональна верховна рада інтелектуальної еліти й банкірів світу, безсумнівно, краща, ніж національні визначення в минулі століття. Таким чином, ми зобов'язані тримати пресу в невіданні щодо наших переконань, що становлять історичне майбутнє нашого століття».

Отже, «план для всього світу» – не в Божих руках, а в руках банкірів?

Особливо полівіла Америка за Обами. Було таке відчуття, що його посадили в Білий дім «сильні світу цього», щоб убити американську свободу, передусім економічну. Давню ненависть просоціалістичної університетської професури до традиційної Америки подесатирила ліберальна преса (її частка перевищує 95 відс. від усіх ЗМІ у США), заплісуючи очі на відступництво Обами – жодної негативної інформації про нього! Навіть про його зв'язок з іранськими аятолами!

Можна лише здогадуватися, що Обама був частиною далекогосяжного плану глобалістів, і цей план мав якнайповніше втілитися за Обамового наступника.

Ось чому перемога Дональда Трампа 2016 року стала для рокфеллерів-клінтонів-соросів-обамів-гейтсів нечаканим відром зимної води на їхні голови. Відповідно, Трамп негайно став об'єктом щоденних нагінок і нищих берехень з боку лівої преси, «демонократи» відразу ж після інаугурації розпочали процес імпичменту, невдовзі в наступ пішли організовані й щедро оплачені марксистами-глобалістами анархісти й погромники «Антифи» (точнісінько за пророцтвом Вінстона Черчилля, сьогоднішні фашисти називають себе антифашистами, і це ми також пам'ятаємо із часів Януковича).

Таємний світовий уряд будь-що мав намір скористатися пандемією коронавірусу, щоб «порятувати» світ від національних держав і принести йому «соціальну справедливість». Отож знов і знов вовки приходять в овечих шкурах.

Минулися часи, коли Демократична партія була партією

трудолюбивих, партією середнього й дрібного бізнесу, її підтримували робітники й фермери, основа так званої глибинної Америки. Тепер це перевернулося догори ногами. За демократів голосують найбагатші бізнесмени, мільярдери, ліберальна університетська професура й уся схилена на лівацтві мас-медія. Саме тому виборчий фонд демократів удвічі більший, ніж у Трампа. Байденіві щедро перерахували по 100 мільйонів Сорос, Блумберг і ще кілька канадців фінансових акул.

Вибори 2020 року шокують небаченими в усій новітній історії фальсифікаціями та зловживаннями. Хоч уся лівацька преса про це мовчить, нема й не буде нічого потаємного, що б не стало явним. По маленькому крочкові виходить наверх правда про Фонд Клінтона та його зв'язки із Соросом, з Кубою, Венесуелою і, може, й з Китаєм. Звідси пішли величезні суми на створення комп'ютерної програми іспано-канадською компанією «Dominion Voting Systems», на сервери якої, поза кордонами США, перейшло 78 мільйонів голосів американських виборців з 800 округів, і ця задалегідь налаштована на певний результат програма переводила бюлетені на користь Джо Байдена.

У цю хвилину ще неможливо сказати про вислід цієї страшної боротьби, але те, що це не просто боротьба між Трампом і Байденом, а війна між Світлом і Темрявою, – є самоочевидним. Трамп уже залишиться в американській історії великим президентом, за якого різко зменшилося

безробіття й помітно впали податки. Мало хто з його попередників так ясно формулював свій політичний світогляд, як Д. Трамп, виступаючи в Гюстоні перед прихильниками сенатора Теда Круса: «У нас є слово, що вважається старомодним, це слово – націоналіст. Чи правда, що ми не повинні вживати це слово? А знаєте хто я? Я – націоналіст. Уживайте це слово! Радикальні демократи хочуть повернути уряд корумпованих, владололюбних глобалістів. Ви ж, напевно, знаєте, хто такий глобаліст? Глобаліст – це людина, яка нібито хоче, щоб на всій Земній кулі було добре, але при цьому не переймається нашою країною».

Почав я з Вол. Соловйова, ще однією його пророчою думкою хочу закінчити цей есей – думкою саме з приводу того самоцільного, керованого, а не природного процесу, що тепер називається глобалізацією:

«Світ не повинен бути врятований силоміць. Завдання – не в простому з'єднанні всіх частин людства й усіх справ людських в одне спільне діло. Можна собі уявити, що люди працюють разом над яким-небудь великим завданням і до нього зводять і йому підпорядковують усі свої часткові справи, але якщо те завдання їм накинута, якщо воно для них є фатальним й невідступним, якщо вони з'єднані сліпим інстинктом або зовнішнім примусом, то, нехай навіть така єдність розповсюджується на все людство, це не буде істинним уселюдством, а тільки величезним мурашником...».

Через 15 років Китай буде здатний розв'язувати війни за кордоном

Спеціальна комісія застергла Конгрес США, що армія Китаю швидко розширює свої можливості. Про це пише Newsweek з посиланням на щорічний звіт Американсько-китайської комісії з економіки і безпеки, який був поданий на розгляд Конгресу на початку грудня.

«Новий документ був складений після року погіршення американсько-китайських відносин, торговельного конфлікту між країнами і пандемії коронавірусу. Крім того, Вашингтон і Пекін конфліктували через права людини, а президент США вів кампанію, яка виставляла Компартію Китаю як велику загрозу для національної безпеки Сполучених Штатів США.

У своєму звіті американська комісія відзначила, що Китай «бере участь в глобальному змаганні з США за владу і вплив». При цьому в документі сказано, що Компартія КНР розглядає «ліберальні демократичні цінності, які відстоюють США, як основну перешкоду для її зовнішньополітичних амбіцій і екзистенціальну загрозу для її правління вдома». Ключовий елемент китайської проєкції влади – це Народно-визвольна армія Китаю.

Завдяки великим інвестиціям упродовж останніх десятиліть вона перетворюється з великої, але не просунутої наземної сили в дусі холодної війни в більш передову. Вона розвиває можливості проєктувати силу на море і в повітрі, а також проводити операції за кордоном. Китай тепер офіційно друга країна світу за розміром військового бюджету. На оборону він витрачає 178 мільярдів доларів. Втім, це все ще не так і багато в порівнянні з 721,5 мільярдом, які витрачають на армію США. Втім, китайський оборонний бюджет турбує американських чиновників і аналітиків. Вони бояться, що Пекін незабаром зможе кинути виклик американській військовій гегемонії в Азії та інших регіонах.

«Останні поліпшення в обладнанні, організації та логістиці значно підвищили здатність Народно-визвольної армії Китаю проєктувати свою силу і розгортати сили далеко за межами китайських берегів», – йдеться в звіті. У документі також мовиться, що паралельна еволюція військової стратегії вимагає, щоб сили були здатні діяти в будь-якій частині світу і змагатися з американською армією, якщо буде потрібно. Розвиток китайських можливостей проєктувати владу розвиваються швидко і послідовно. Це, на думку експертів, відображає бажання китайського уряду перетворити Народно-визвольну армію Китаю в глобальну силу вже «в найближчі десятиліття».

«У короткостроковій перспективі (в наступні 5 років) Народно-визвольна армія Китаю буде зосереджена на консолідації можливостей, які дозволять їй проводити масштабні військові операції в своєму морському регіоні. В середньостроковій перспективі (наступні 10-15 років) метою буде досягти здатності вести обмежену війну за кордоном для захисту власних інтересів на території країн, що беруть участь в проєкті «Єдиний пояс, один шлях». До середини століття Народно-визвольна армія прагне стати здатною розгортати сили в будь-якій точці світу», – йдеться в американському звіті.

Newsweek пише, що у Вашингтоні існує двопартійне визнання того, що питання Китаю потрібно вирішити. Під час останніх президентських виборів президент Дональд Трамп і його наступник Джо Байден закликали до більш жорсткої позиції щодо Пекіна. У Китаї засудили американський звіт. Як прокоментувала прес-секретар китайського МЗС Хуа Чуньїн, комісія, що склала звіт, упереджено ставиться до Пекіна. А всі документи, які вона виробляє, не спираються на факти і «сфабриковані». На думку Хуа Чуньїн, звіт, поданий Конгресу, пов'язаний з більш широкою тенденцією антикитайської риторики не тільки чиновників США, але й інших діячів, які намагаються саботувати двосторонні відносини».